

עשרים מי יודע?

עשרים הבדלים בין נוסח מגילת אסתר ופרשיותיה על פי 'כתר ארם צובה' (המשוחזר), לבין אלה של המגילות האשכנזיות ה'מצויות'

גרסת מאמר זה: יום שישי י"ב אדר ב תשע"א 18-03-2011 13:51. עם קבלת גרסה זו, נא להסיר גרסאות קודמות. לא מוגה, וההערות לא גמורות.

יעקב לוי נגר¹

מגילות אסתר ה'מצויות', בעיקר האשכנזיות, נכתבות היום לרוב על פי פסיקות ר"ש גאנצפריד בספרו 'קסת הסופר', מהדורה תניינא (תרל"א).² זה אמור לגבי כתיב תיבות המגילה, אותיות גדולות וקטנות,³ ולגבי המקום והסוג של פרשיותיה (שכולן סתומות לשיטתו).⁴ מגילות 'מצויות' אלה סוטות בכ-20 (או לפעמים פחות) פרטים מגרסות 'כתר ארם צובה' (שאבד ושוחזר, להלן ה'כתר') ומפרשיותיו.⁵

¹ הנכתב במאמר זה הוא לרוב אוסף של ממצאי מחברים אחרים, שנאספו על ידי ממקורות רבים ולא תוצאה של מחקר עצמאי וחדש. אין כאן טענה להבאת חידוש כלשהו, פרט להכנסת הגרסאות ה'מצויות' אל גוף נוסח המגילה ע"פ ה'כתר'. אין כאן פסיקה הלכתית שאינני מוסמך לה. מקורותיי מצוינים במקום הבאתם להלן.

² ר' שלמה גאנצפריד (תקס"ב-תרמ"ו-1802-1886, בין היתר, מחבר 'קיצור שלחן ערוך', ראה עליו עוד ב-: http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A9%D7%9C%D7%9E%D7%94_%D7%92%D7%90%D7%A0%D7%A6%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%93.

'קסת הסופר', דפוס אופן (Ofen = אופען, אובן, ובהונגרית: Buda, היום חלק מבזפֶּשֶׁט, הונגריה) תקצ"ה-1835 = מהדורה ראשונה (לא ראיתיה). דיני כתיבת ס"ת, תפילין, ומזוזות, ומגילת אסתר (חלק א', סימן כח ובחלק ב' לקראת סופו) ותיקונים. מאת שלמה בן מ"ה יוסף גאנצפריד זצ"ל, מק"ק אונגוואר, הונגריה (היום אוז'הורוד, אוקראינה). עם הערות ר' משה סופר נ"י, אב"ד דק"ק פ"ב [=נרדו יאיר, אב בית דין דקהילה קדושה פרעשבורג, היום ברטיסלובה, סלובקיה] בשולי העמודים ועם הסכמתו הנלהבת עליו. הערותיו והסכמתו נדפסו בכל ההוצאות הבאות. רוב מגילות אסתר ה'מצויות' של האשכנזים נכתבו ועדיין נכתבות לפי פסיקותיו.

מהדורה תניינא תרל"א, אונגוואר, זמין במקֶּשֶׁת בחינם (בצדן של מהדורות נוספות): <http://www.hebrewbooks.org/8308>. הקטע החשוב לענייננו: רשימת התיבות המלאות והחסרות, אותיות גדולות וקטנות, וציון מקום הפרשיות (כותרת זו ממני ולא כתובה בספר-י"ל) במגילת אסתר (במהדורה תניינא, אונגוואר תרל"א, חלק ב', בדפים קג א, ב וקל א, ס"ה 3 עמודים, ללא כותרת כלשהי בראש הרשימה), שנדפסה בחלק השני של הספר לקראת סופו, לפני הפרק האחרון 'תיקונים והוספות'.

מצאתי את הרשימה הזאת במהדורה תניינא תרל"א, שונה ומתוקנת, לעומת רשימה דומה בדפוס זאלקווא תרי"א והיא הקובעת לגרסת המגילות ה'מצויות' בזמננו. ראה את הרשימה הנ"ל (בגרסתה הישנה) במהדורת זאלקווא תרי"א ב- <http://www.hebrewbooks.org/7521>, (לקראת סוף הספר, חלק שני, סימן יט, מדף כד ע"א והלאה). אין במהדורה זו ציון מקום הדפוס בשער הספר. זה נקבע בידי מומחי 'מפעל הביבליוגרפיה של הספר העברי' כדפוס זאלקווא. (ציון מקום הדפוס של מהדורה זו שגוי גם ב-Hebrewbooks < רשום שם Open כשיבוש שם העיר Ofen = אפען, כשצריך להיות זאלקווא).

³ ב'כתר' אין אותיות וקטנות וגדולות. בכל זאת, אלה גם באות במסורה, ברשימות מסורה מיוחדות שיש ביניהן סטיות. להלן, ברשימת הסטיות ובגרסת המגילה לא כללנו אותן. ראה עוד להלן, בראש גרסת המגילה.

⁴ הגדרת פרשה פתוחה פ וסתומה ס.

ראה הגדרה מדויקת: רמב"ם, משנה תורה, הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ח, הלכה א, ב. להלן שכתוב עיקרי הדברים בלשוני. פרשה פתוחה: קטע מהספר המתחיל בתחילת שורה, אחרי רווח בטקסט של לפחות 9 אותיות בשורה הקודמת (כדי כתיבת התיבה אשר 3 פעמים ללא רווחים- 'קסת הסופר' טו א). אחרי הרווח בגודל התקני בשורה הקודמת, זו נשארת ריקה עד סופה. לפעמים מתייחס המונח רק לסוג הרווח עצמו שלפני הפרשה הפתוחה (המגיע עד סוף השורה).

פרשה סתומה: קטע מהספר שלפחות מילה אחת ממנו מתחיל באמצע שורה, אחרי רווח בטקסט של לפחות 9 אותיות (כדי כתיבת המילה אשר 3 פעמים ללא רווחים- 'קסת הסופר' טו א). אחרי הרווח בגודל התקני בשורה, זו לא נשארת ריקה עד סופה, אלא מתחילה בה לפחות מילה אחת מן הפרשה הסתומה. לפעמים מתייחס המונח רק לסוג הרווח עצמו שלפני הפרשה הסתומה (שלא מגיע עד סוף השורה).

⁵ רמב"ם קבע (משנה תורה, שם כבהערה הקודמת, הלכה ד) שכתב היד שהיה בזמנו במצרים והועבר אחר כך לעיר חאלב שסוריה, המוכר בזמננו כ'כתר ארם צובה' או בקצרה: ה'כתר' ושרידי נמצאים בזמננו (החל מ-תשי"ח) בירושלים, <http://www.aleppocodex.org/1.html>. הוא כתב היד של המקרא שראוי לסמוך עליו, בגלל דיוקו הגדול.

אין בידינו ספר אסתר המקורי מה'כתר', כי הוא אבד בשרפה (?) שפגעה בו (ואולי שרד ואין מקומו ידוע. יצחקי). בשנת תש"ח-1948 בעיר ארם צובה (= חאלב = אלאפו) שבסוריה. הספר שוחזר, בצורה הנחשבת אמינה במפעלי שחזור המנויים להלן ואנו משתמשים להלן בתוצאות של אחד ממפעלים אלה. השחזורים נעשו בידי כל מפעלי השחזור בעיקר בעזרת כתבי יד הקרובים ל'כתר' ועל פי עדויות של גורמים שראו את ה'כתר' ועל פי תכנות שחזור ייחודיות שטיבן פורט בידי יוצריה. ואלה ארבעת מפעלי שחזור ה'כתר' הידועים לי:

- הנוסח, ההטעמה והניקוד של מגילת אסתר להלן במאמר זה, הם על פי תקליטור 'כתר'- בר אילן, גרסה 2, אוקטובר 2006 של מפעל מקראות גדולות ה'כתר' שבההדרתם.
- מפעל אחר של שחזור ה'כתר' הוא: התנ"ך, מהדורת הרב מרדכי ברויאר ז"ל (תרפ"א-תשס"ז - 1921-2007), 'מוגהים על פי הנוסח והמסורה של כתר ארם צובה וכתבי יד הקרובים לו'.
- מההדורה הראשונה של תנ"ך זה (ירושלים, תשמ"ט), שמקור נוסחו בסדרת התנ"ך עם פירושים 'דעת מקרא' (ירושלים, תשל"ד), שניהם בההדרת מוסד הרב קוק. באלה מופיעה המילה ארידי (אסתר ט, ט) מלא יו"ד וכל פרשיות המגילה סתומות על פי הרמ"א (שלחן ערוך, או"ח תרצ"א), והמקומות שלהן צוינו על פי 'קסת הסופר' (שמקורו: הפרשיות בתנ"ך דפוס אמשטרדם, ת"ט/ת"כ - 1659/60. ר"ד יצחקי).

להלן מובאת מגילת אסתר מה'כתר' (המשוחזר) בשלמותה. בתוך הטקסט מסומנות באדום 20 הסטיות לעומת המגילות ה'מצויות':

[ ] = הוספה, הנמצאת ב'כתר' וחסרה ב'מצויות'; ( ) = גריעה, החסרה ב'כתר' ונמצאת ב'מצויות'.

• **6 שינויים בכתב** האותיות (אותיות חסרות ויתרות או אותיות מוחלפות, שאינן שינויי כתיב וקרי על פי המסורה),⁶ 6 הסטיות בכתב ב'מצויות' האשכנזיות נובעות רובן מטעויות דפוס, ומיעוטן ממסורות השונות מאלה של ה'כתר' שהיו בכתבי היד שלפני עורכי 'מקראות גדולות', דפוסי ונציה למהדורותיהם,⁷ מהם הועתקו רוב ספרי המקרא הנדפסים עד היום הזה. נדפסו שם 12 סטיות כתיב לעומת גרסת ה'כתר',⁸ כפי שהיא ידועה היום. מזה תיקן ר' ידידיה שלמה רפאל **נורצי**,⁹ בחיבורו '**מנחת שי**' 10 סטיות,¹⁰ ושייר 2 סטיות

- **במהדורה השנייה והשלישית של תנ"ך זה, 'חורב' (ירושלים, תשנ"ה, מהדורה מתוקנת: ירושלים תשס"ב) ו'כתר ירושלים' (ירושלים, תש"ס-תשס"ג, על פי נוסח מהדורת חורב, תשנ"ח), כתיב מילה זו הוא אָרְדִי, חסר יו"ד ו-6 פרשיות מגילת אסתר פתוחות (בעקבות שינוי דעתו של הרב ברויאר בנידון). הנוסח של מהדורה זו וסוג פרשיותיה ומקומן, תואמים בעיקריהם את הנוסח של 'כתר'- בר אילן, המובא במאמר זה.**
- **שחזורי התנ"ך המקוון בידי מכון ממרא, <http://www.mechon-mamre.org/c/ct/c3301.htm>, קרובים בדרך כלל לתנ"ך ברויאר- מהדורה ראשונה, וגם שם עדיין מופיע (אסתר ט, ט) אָרְדִי, מלא יו"ד, וכל פרשיות המגילה סתומות (ע"פ 'קסת הסופר').**
- **מפעל המקרא של האוניברסיטה העברית, טרם הגיע להדפסת ספר אסתר. ראה שיטת עבודת השחזור במאמר: The Preparation of the Base Text of the Hebrew University Bible Where It Is Missing in the Aleppo Codex, Rafael Isaac (Singer) Zer, Textus, 25 (2010). שם, בעמ' 71 (עמ' 25 בקובץ ה-pdf) תקציר בעברית: רפאל יצחק זר (זינגר), 'הכנת נוסח הפנים של מהדורת מפעל המקרא במקומות החסרים בכתר ארם צובה'.**

⁶ ראה את פירוט שינויי הכתיב שנשארו במגילות ה'מצויות' במאמרו החשוב והקלסי של ר' מרדכי ברויאר, '**מקראות שיש להם הכרע**', (מגדים י', שבט תש"ן), עמ' 1 [97], ד"ה 'ועל-פי הדברים'. המאמר זמין במרשתת באמצעות המקשר: http://www.herzog.ac.il/tvunot/fulltext/mega10_broyer.pdf. קיימות מגילות 'מצויות' רבות בהן תוקנו כבר חלק מ-6 סטיות הכתיב המנויות במאמרי כאן, כבר לפני פרסום גרסת ה'כתר', כגון תיקון לק"ם (ט,לא) בידי היידנהיים וקורן (אליהו לוי). מאמרי כאן מתבסס בעיקרו על מאמרו זה של הרב ברויאר.

⁷ אלה המהדורות החשובות של 'מקראות גדולות', ראה אליהם: http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%9E%D7%A7%D7%A8%D7%90%D7%95%D7%AA_%D7%92%D7%93%D7%95%D7%9C%D7%95%D7%AA ,

- **דפוסי ונציה**, 'מקראות גדולות', החשובות לעניין הגהות 'מנחת שי':
- **תנ"ך, רפ"ה/ו - 1524/5**, דפוס ונציה; מהדורה זו של 'מקראות גדולות', נערכה על ידי יעקב אבן אדוניו והוגהה על ידי קורניליו אדילקונד. נחשבת ל"נוסח המקובל" של המקרא. זמין ב- <http://aleph500.huji.ac.il/nl/dig/books/bk001268184.html>
  - על המהדורה ועל עבודתו של אבן אדוניו, עיי' מ' גושן-גוטשטיין, מבוא: בתוך: מקראות גדולות צילום דפוס ונציה, ירושלים תשל"ב, א, עמ' 7-8; י' פנקובר, יעקב בן חיים וצמיחת מהדורת המקראות הגדולות, ירושלים תשמ"ב.
- **תנ"ך, ש"ג/ד - 1543**, דפוס ונציה; תנ"ך שלם בלי מפרשים, מהדורת 'מקראות קטנות'.
- **תנ"ך, ש"ז - 1547**, דפוס ונציה; נדפס רובו ככולו כמעט דף-על-דף ושורה-על-שורה לפי ויניציא רפ"ה-רפ"ו. מהדורת 'מקראות גדולות'.
- מחבר 'מנחת שי' עבד בעיקר עם שתי המהדורות האחרונות (מבוא למהדורת בצר-עופר ל'מנחת שי' על התורה, ירושלים תשס"ה, מבוא עמ' 24).

⁸ 12 שגיאות כתיב יש 'במקראות גדולות' ב'אסתר' בהשוואה ל'כתר', כך כותב ר' ברויאר במפורש במאמרו הנ"ל. מספר שגיאות זה אינה משתנה גם לאחר ששינה ברויאר את דעתו לגבי כתיב התיבה 'ארדי' כחסר יו"ד ב'כתר', כי כך גם הכתיב ב'מקראות גדולות' ונציה. בראשונה סבר ברויאר שב'כתר' היה כתוב 'ארדי' מלא יו"ד ואחר כך שינה את דעתו ונקט שגרסת ה'כתר' הייתה 'ארדי', חסר יו"ד. ראה בהערות לעיל ובהערות הבאות.

⁹ '**מנחת שי**' הוא חיבור מר' ידידיה שלמה רפאל (מ'נורצי (ש"כ - [אחרי] ~שפ"ו - 1560 - [אחרי] ~1626, שנת השלמת החיבור), רבה של העיר **מנטובה** שבאיטליה. הפירוש עוסק בצורתן, ניקודן ומסורתן של תיבות ואותיות המקרא, כדי לברר וללבן את גרסאות המקרא בענייני כתיב, ניקוד וטעמים, ולקבוע את הנוסח הנכון.

מסרתו המוצהרת היא: לתקן את השגיאות שמצא ב'מקראות גדולות' דפוסי ונציה ש"ג ('מקרא קטנה', בלשוננו), וש"ז ('מקרא גדולה', בלשוננו) ובאופן עקיף בדפוס רפ"ה/ו (שלא היה תמיד תחת ידו, בצר).

שם החיבור הוא כראשי תיבות של שם המחבר (מנחת ש"י - שלמה ידידיה) אך שמו המקורי של הספר היה '**גודר פריץ**'. החיבור נדפס בראשונה במנטובה, בשנת תק"ב/תק"ד - 1742/1744 (כ- 120 שנה לאחר תום חיבורו), ומאז חזר ונדפס במקומות שונים, חלקן בצמוד למהדורות של חמישה חומשי תורה או חמש מגילות.

גם היום נחשב החיבור למקור סמכות בענייני הנוסח, ומשקף פסיקות חשובות בדרכי הכתיבה והקריאה במקרא. חוקרים ולומדים נזקקים לו ומכבדים את הכרעותיו, וזאת אף על פי שנוסח החיבור כמות שהוא לפנינו ברוב המהדורות (בעיקר בדפוסי מקראות גדולות) נדפס ב**שיבושים רבים**, וחלק גדול מן הניקוד והטעמים שסימן מחברו שונו בו או הושמטו, ובכך נמנעת הבנת העניין ולעתים גם משתבשת עד כדי היפוך כוונת המחבר. בשנת תשס"ה הופיעה מהדורה של 'מנחת ש"ל' לתורה, הנאמנת לכתבי היד האוטוגרפיים של המחבר. המהדירים: ד"ר **צבי בצר** וערך יוסף עופר.

ראה על 'מנחת שי': http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%9E%D7%A0%D7%97%D7%AA_%D7%A9%D7%99

הספר עצמו זמין במרשתת (צילום דפוס וינה, תקע"ה - 1814, ועוד מהדורות):

<http://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=14036&pgnum=1>. מגילת אסתר שם, בעמודים 96-99 של קובץ ה-pdf.

לא מתוקנות. הוא גם 'תיקן' 2 סטיות כתיב, המוטעות (לדעתו) ב'מקראות גדולות', שלא היה צריך לתקן על פי ה'כתר'. נוסף לכך, 2 מתיקוני 'מנחת שי' לא התפשטו ולא התקבלו בדפוסים אחריו ובמגילות אסתר הכתובות ה'מצויות'. ואלה הן סטיות הכתיב בין ה'כתר' למגילות ה'מצויות' (בסוגריים אחרי התיבה, מספרי הפרק והפסוק הנהוגים):

- 2 סטיות הכתיב ב'מקראות גדולות' ונציה ש'מנחת שי' לא תיקנן: **והלב[ו]שו** [ו', ט']; **לקפ[ו]ם** [ט', לא];
- 2 כתיבים ב'מקראות גדולות' ונציה, התואמים את ה'כתר' ו'מנחת שי' "תקנם", בהסתמכו, משיקול דעת מוטעה, על מקורות הסוטים מה'כתר': **אריגי** וצ"ל **אריגי** [ט', ט']; ¹¹ **ומשלוח** וצ"ל **ומשלוח** [ט', יט].
- 2 סטיות ש'מנחת שי' מצא ב'מקראות גדולות' ונציה ¹² ותיקנן: **ו[ו]ל[ו]ג** [ח', יא]; **ב[ב]ל[ו]פנילם** [ט', ב]. אבל, שני תיקוניו אלה לא התפשטו ולא התקבלו אצל הסופרים האשכנזיים, כנראה בגלל השינויים הניכרים מהמנהג הקיים והנשמעים בעליל בקריאה. מנהגי הקריאה התפשטו והתגבשו כבר בעקבות כתבי יד אשכנזיים ואיטלקיים ישנים ודפוסי 'מקראות גדולות' למהדורותיהם, שנשארו ברובם שגויים בשתי מילים אלה. ¹³
- במגילות של **הספרדים**, **התימנים** ו**שאר העדות לא היו**, או **תוקנו** כבר על פי 'מנחת שי' 2 סטיות כתיב האחרונות האלה ותיבות אלה כתובות ברובן כתיקונן ב'כתר'.
- על פי ההלכה, ¹⁴ תיבות שאותיותיהן סוטות מהדרוש ביתרות, חסרות ומוחלפות, אינם פוסלות **בדיעבד** את המגילה ואת הקריאה בה, אבל ¹⁵ **חובה לתקן**.

'מנחת שי' לחמש המגילות נדפס לאחרונה בשלמותו, בסדר חדש, באותיות מרובעות, בתיקון קוראים 'סימנים', ירושלים, תשס"ג ואינני יודע מה טיב המהדורה ודיוקן ומאיזו מהדורה קודמת הוא הועתק.

¹⁰ פירוט 10 הטעויות ב'מקראות גדולות' שתוקנו אל נכון בידי 'מנחת שי' והתקבלו בציבור 8 מתיקוניו (ע"פ ברויאר, במאמר הנ"ל, שם): **תב[ו]א** [א', יט]; **בתול[ו]ת** [ב', ב]; **י[ו]שב** [ב', כא]; **ויב[ו]א** [ד', ט]; **י(ו)דעים** [ד', יא]; **אחשור[ו]ש** [ו', ב]; **ו[ו]ל[ו]ג** [ח', יא]; **ב[ב]ל[ו]פנילם** [ט', ב]; **ומשלוח** [ח', ט']; **לר[ו]ב** [י', ג].

¹¹ עלינו להכליל את כתיב תיבת **אריגי** בין אלה שלגביהן טעה 'מנחת שי' בתיקונו, כשהחליט לכתוב אותה מלא יו"ד, על אף שמצא אותה ב'מקראות גדולות' **חסר יו"ד**. ברויאר לא הכליל אותה במאמרו (בהערה 3 במאמרו הנ"ל, ראה הערותי לעיל) בין טעויות 'מקראות גדולות' ולחלופין גם לא בין טעויות 'מנחת שי' (כי בשעת כתיבת המאמר עדיין לא קבע את דעתו הסופית על השחזור הנכון של תיבה זו ב'כתר'). את הכתיב **אריגי** מלא יו"ד אין להגדיר כטעות דפוס בכתבי יד רבים, אלא כמסורת חלופית לכתוב החסר של ה'כתר'. הוא נמצא בין היתר בתנ"ך כתב-יד שנכתב בידי הסופר הדייקן ר'משה אבן זבארה (ר"ד יצחקי). ראה על מהדורת הפקסימילה של כתב יד זה במרשתת, באתר: <http://www.facsimile-editions.com/he/kb>

ראה לעיל בהערה 5 את כתיב אריגי(י)די במהדורות השונות של תנ"ך ברויאר. כתיב תיבה זו נידון במאמרו של הרב מרדכי ברויאר, **ספקות** שאין להם הכרע, לשוננו נח, ד (תשנ"ה), עמ' 283-296. לביאור נידונו בהרחבה ראה שם, עמ' [11] 293. המחבר מסביר, שחזר בו מדעתו הקודמת של כתיב המלא והוא מצדד במסקנתו הסופית **בכתיב החסר של אריגי**, כפי שאייתו את התיבה גם בכתר-בר אילן. לתיקון זה בשחזור ה'כתר' נוטה גם דעתו של ר"ד יצחקי. **בסיכום**: כתיב חסר יו"ד של **אריגי** נחשב היום ה-art of the state, היינו העמדה העכשווית האחרונה בחקר ה'כתר' (בשנת תשע"א). גדולים חקרי לב שבדקו נוסח ה'כתר' מדורות קודמים, כגון: הרב מנשה סתהון מחאלב, שבדק את ה'כתר' עבור ר' יעקב ספיר, איש ירושלים (ראה עליו ב- http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%99%D7%A2%D7%A7%D7%91_%D7%A1%D7%A4%D7%99%D7%A8) ופרסם את תוצאות בדיקה זו ב'מאורות נתן' (זמין ב: <http://www.daat.ac.il/daat/vl/tohen.asp?id=278>), ור' יהושע קמחי שבדק את הכתר בשליחות ר' שלום שכנא ילין, והרב קאסוטו, לא בדקו כתיב תיבה זו ב'כתר', על אף ש'מנחת שי' כבר הסתפק בכתבתה. אף אחד מאלה לא השווה בשיטתיות את נוסח כל ספר אסתר ב'כתר' עם המגילות ה'מצויות', אלא כולם הסתפקו בבדיקת תיבות בודדות, עליהן שאלו שולחיהם (פרופ' י' עופר). סופר הסת"ם הידוע ועורך מהדורות 'תיקון סופרים' שעל פי ה'כתר', ר' י' טשינגל מבני ברק גם כן כותב במגילותיו שעל פי ה'כתר' (בשנת תשע"א) **אריגי**, חסר יו"ד.

¹² מדפיסי 'מקראות גדולות' מצאו 2 חלופות כתיב אלה, הנשמאות בקריאת המגילה, בכתבי יד אשכנזיים ואיטלקיים עתיקים רבים (אבל לא בכולם), אם כי בניגוד לעדות המסורה הטברנית (ר"ד יצחקי).

¹³ זו היא השערת ר' מרדכי ברויאר במאמרו **'מקראות שיש להם הכרע'**, ראה הערה לעיל.

¹⁴ ראה קסת הסופר, כח, ב.

¹⁵ רמב"ם....

- **14 שינויים בפרשיות**¹⁶ (= הרווחים שלפני קטע במקרא. יש פרשיות מ-2 סוגים: פתוחות פ לעומת סתומות ס. ראה להלן לפני נוסח המגילה. במראי המקום כאן מצוינות הפרשיות לפי הפסוקים המתחילים אחרי הרווח, בתחילת נוסח הפרשיות.¹⁷)
- **5 סטיות בסוג הפרשיות** (פתוחה [פ] ב'כתר', במקום סתומה [ס] ב'מציות', ב- [א', טז]; [ב', א]; [ב', ה]; [ג', א]; [ח', א]),
- **1 פרשה פתוחה חסרה** ב'מציות' (יש פרשה פתוחה [פ] ב'כתר' וב'מציות' אין פרשה בכלל, ב- [ד', יג]),
- **2 פרשיות סתומות עודפות** ב'מציות' (אין פרשה ב'כתר', ויש פרשה סתומה [ס] ב'מציות', ב- [א', ט]; [א', יג]),
- **6 פרשיות סתומות חסרות** ב'מציות' (יש פרשה סתומה [ס] ב'כתר', וב'מציות' אין פרשה בכלל, ב- [א', י]; [ב', יא]; [ה', א]; [ה', ג]; [ז', ט]; [ט', ט]; [כ,]).

14 הסטיות האלה בפרשיות, נובעות כנראה ממסורות עתיקות, השונות מאלה של ה'כתר' שנמצאו בכתבי היד שהיו לפני עורכי דפוס ונציה. הפרשיות שבדפוסים אלה ובכתבי היד עליהם הן מתבססות, נרשמו כמחייבות, כבר בידי פוסקים 'ראשונים' חשובים אחדים שלא הכירו את ה'כתר'.¹⁸ נמצאו בנידון סתירות בין דעות הפוסקים, לפעמים במקומות שונים בחיבוריהם השונים של אותו הפוסק.¹⁹ הדעות חלוקות אם יש לפסיקות האלה כוח מחייב הלכה למעשה בזמננו, נגד מה שעניינו רואות ב'כתר' המשוחזר.²⁰

יש דעות בהלכה, לפיהן שינויים בטיב הפרשיות (פתוחה במקום סתומה ולהפך) והוספת או גריעת רווחי הפרשיות, **פוסלים את המגילה**.²¹ לעומתן יש דעות, מנומקות היטב, המפקפקות בפסילה, במיוחד אם הפרשה מסומנת על פי ה'כתר' או לחלופין אם היא מצוינת בעקבות פוסקי הדורות, כבמגילות ה'מציות'.²²

החל משנת תשל"ז, בה נמסר צילום ה'כתר' לרבים, התחילו להופיע בשוק מגילות אסתר התואמות בחלקן (בכתיב)²³ או במלואן (בכתיב וגם בסוג הפרשיות ובמקומן)²⁴ את ה'כתר'. ניתן לרכוש בזמננו גם טופסי 'תיקון סופרים' אמינים לכתיבת מגילות כאלה, במגוון גדול של מספר השיטין (= השורות) הרצוי בעמוד.²⁵ לצערנו, לא שמענו עד כה על המלצה ברורה ובלתי מהוססת של פוסקים, מחוג או מזרם כלשהו, איך לנהוג בכתיבת המגילה וקריאתה²⁶ **הלכה למעשה**, לאור מגילת אסתר שעל פי ה'כתר'.²⁷

¹⁶ לפי פסיקה בת מאות בשנים, מתקופת ה'ראשונים', המובאת ב-'קסת הסופר' (כת, ד), **כל הפרשיות של מגילת אסתר סתומות**. הוא מסתמך בזו על דברי הרמ"א (= ר' משה איסרליש, ה'ר"פ - ה'של"ב -- 1572-1520) ואחרים, המובאים ב-הג"ה לשולחן ערוך, אורח חיים, הלכות מגילה ופורים, סימן תרצא: **ועושיין כל פרשיותיה סתומות, ואם עשאן פתוחות פסולה**, ע"פ:

- **הגהות מיימוניות**, פ"ב מר' מאיר ב"ר יקותיאל הכהן מרוטנבורג, תלמיד מהר"ם מרוטנבורג (בערך: ה'כ-ה'נ"ח - 1260-1298). זמין במרשתת: <http://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=26453&pgnum=49>;
- **פסקי מהרא"י** (צ"ל: **תרומת הדשן**, חלק ב, כג. ר"ד יצחקי), רבי ישראל איסרלין. (ה'ק"נ-ה'ר"כ - 1390-1460). זמין במרשתת: <http://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=1835&st=&pgnum=160&hilite>

לעומת פסיקת פוסקים אלה אנו מוצאים ב'כתר' **6 פרשיות פתוחות ו-16 סתומות**. ראה בנוסח להלן. **נכונות מובטחת מעל לכל ספק**, כי יש בידינו החל משנת תשמ"ז טופס מודפס של המקרא בו מסומנים בדיוקנות טיבן של **כל פרשיות בנ"ך על פי ה'כתר'** על פי עדותו של ר' יהושע קמחי שבדק את הכתר (ברויאר, כתר ירושלים עמ' [6], ד"ה והנה עתה). ראה לעיל בהערה 5 לעיל את אופן הצגת הפרשיות בתנ"ך ברויאר למהדורותיו.

¹⁷ לא כך נוהגים ברשימת הפרשיות שבתקליטור בר-אילן, שם מציינים את מספר הפרק והפסוק שלפני רווח הפרשה. וצריך עיון על שום מה נוהגים כך.

¹⁸

¹⁹ רמ"א.....

²⁰

²¹ שו"ע או"ח תרצא, ב, בהג"ה. ראה הערה לעיל.

²² ר' דוד יצחקי במאמרו:

- **מנהגי כתיבת מגילת אסתר**, בתוך זכור לאברהם [קובץ תורני], חולון תשנ"ג, עמ' תלא-תלט.
- **פרשיות מגילת אסתר**. ירושתנו א, בני ברק תשס"ז, עמ' כו, ובמהדורות המורחבות של מאמר חשוב זה בשנים הבאות בשם: **'פרשיות מגילת אסתר-יסוד סתומות הרמ"א ופתוחות הקדמונים'**.

²³ הסופר אליהו שנון באתרו במרשתת: <http://www.saad.org.il/eliu/esther/e1.html>

²⁴ סופר הסת"ם ומחבר טופסי 'תיקון סופרים' על פי ה'כתר', הרב יעקב יששכר טיינגל, בני ברק 51348 (רח' סוקולוב 10, טל': 6193961; 03-5706803)

²⁵ קיימים טופסי 'תיקון סופרים' לכתיבת המגילה ב-

- **11 שיטין** (=שורות) **בעמוד** (= דף). ממהמובא בשו"ע או"ח תרצ"א נובע שיש לכתוב (ע"פ הגר"א) מגילה ב-11 שורות. המטרה: מצד אחד, כדי לקיים את הדרישה שם (סעיף ד') שתיבת 'איש' תהיה כתובה בתחילת העמוד ובסופו תהיה כתובה תיבת 'עשרת' וגם לצאת דעת הגר"א, הטוען שאם יעשו כדעת המחבר מגילה גדולה בת 48 שורות, האותיות של עשרת בני המן יהיו גדולות מיתר אותיות המגילה. לא נכון לעשות כך, כי אין המסורה מציינת אותיות אלה כאותיות גדולות. ולכן פסק הגר"א לכתוב את המגילה ב-11 שורות שכך כל אותיות המגילה (כולל שמות עשרת בני המן והשורה שלפני השמות) יהיו בגודל אחיד. ראה בנידון משנה ברורה, שער הציון, (משה שורין).
- **14, 16, 21, 22, 28 שיטין בעמוד** ולא ידעתי את הסיבה לבחירות אלה של מספר השורות.
- **42 שיטין בעמוד**, כדוגמת מנהג הסופרים האשכנזים לכתיבת ספר התורה, במקום לכתבם לפחות ב-48 שורות, כנדרש במפורש ב'שולחן ערוך'..... וכמובא ב'קסת הסופר'. לא ידעתי את הסיבה למנהג זה.

מקורות:

- מבואות והקדמות ונוסחאות של מפעלי השחזור השונים לנוסח 'כתר ארם צובה'.²⁸
- החיבור 'קסת הסופר' למהדורותיו ונושאי כליו.²⁹
- כתבי הרב מרדכי ברויאר ז"ל עם הוספות והשלמות של ממשיכי דרכו (בעיקר פרופ' יוסף עופר) והערות עמיתיי למאמרי זה.³⁰
- כתביו הרבים בנידון של מומחה המסורה ר' דויד יצחקי מבני ברק-כולל חזון איש.³¹
- מהדורות 'תיקון סופרים' ו'תיקון קוראים' הנמצאות היום בשוק וכלליהן לגבי כתיבת המגילה והמלצותיהם לגבי קריאתה.³²

- 48 שורות או יותר, עד 60 שיטין בעמוד. לפי רמב"ם..... ושלחן ערוך שם (סעיף), זה הגודל הרצוי לכתיבת ספרי התורה וכדוגמתם של מגילות אסתר.

²⁶ בנוסף לסטיות הכתיב והפרשיות שמנינו יש גם ניקודים חשובים וייחודיים על פי ה'כתר', הנדפסים בצורה סוטה בחומשים ה'מצויים', וכך הם גם נקראים לצערנו בבתי כנסת רבים, כגון (ויש עוד רבים ולא מנינו את כל סטיות הקריאה כרוכל) 'נבעת' [ז', ו] בקמץ (במקום בפתח ב'כתר) וכן 'נכתב ונחתם' [ג' יב], שתי התיבות או לחלופין רק אחת מהן בפתח (שניהם בקמץ ב'כתר) [יצחקי].

גם במנהגי הקריאות הכפולות שוררת אנדרלמוסיה בבתי כנסת רבים ובנוסף לקריאות הכפולות [ו] להלג [ח', יא]; [פ] [ל] פניקם [ט', ב] נגדם יצא הרב ברויאר בשצף קצף במאמרו הנ"ל, 'מקראות שיש להם הכרע'. יש שקוראים קריאה כפולה, ללא הצדקה כלשהי ובניגוד לדיון, הן את הכתיב והן את הקרי בתיבה באמרם/כאמרם [ג', ד], ויש קהילות (בעיקר בחסידות בלזא ובעדות חסידים נוספות) הקוראים קריאה כפולה את התיבה שורר [א', כב] (בשי"ן ימנית ושמאלית, זו אחרי זו), בגין טעות בהבנת אחת מהערות המסורה. ראה מאמרי ר"ד יצחקי ועלוני אליהו ליון בנידון.

²⁷ התקשיתי לקבל תשובה ברורה וחד משמעית מבתי-הוראה ומפוסקי הלכה מובהקים לשאלה איך לנהוג לדעתם, הלכה למעשה, בכתיבת המגילה (נוסח ופרשיות) וקריאתה ובעניין הקריאות הכפולות הנפוצות בפרשת 'זכור' ובקריאת המגילה וזאת על אף דעתם הברורה והמפורשת של חכמי המסורה בזמננו שאין להם ספק כלשהו על הנוסח הנכון ועל הפרשיות הנכונות על פי ה'כתר'. מצב זה טעון עיון ובידור.

²⁸ ראה פרקי מבוא:

- כתר- מקראות גדולות ראה מבוא, בכרכים....
- תנ"ך ברויאר. ראה מבוא למהדורות השונות:
- מהדורה ראשונה מוסד הרב קוק, שנת ... עמוד
- מהדורה שנייה, חורב. נמצאת תחת ידי רק 'תיקון קוראים' שעל פי מהדורה זו, בעריכת ר' ישראל אליצור, תשס"ט.
- מהדורה 3, כתר ירושלים, עמ'....

²⁹ ספר 'קסת הסופר' הוהדר מחדש בידי הרב יעקב מאיר שטרן, דיין בבית דינו של הרב ש' הלוי ואזנר בבני ברק, במסגרת חיבורו: משנת הסופר על הלכות סת"ם, מיוסד על הספר קסת הסופר (חלק א') מרבינו...שלמה גאנצפריד...ויפרד לשלשה מדורים...משנת הסופר... ביאור הסופר...ילקוט הסופר..., בני ברק. חלק ב', בו רשימת הנוסחאות והפרשיות, צולם מאחת המהדורות הקודמת. הספר בנוי במתכונת 'משנה ברורה' על שלחן ערוך אורח חיים, כשה'פנים' הוא 'קסת הסופר' ומסביבו נושאי הכלים.

³⁰ יעמדו על הברכה האישים הבאים שעזרו לי בהערותיהם המחכימות (לפי סדר א-ב): ר' י'י' טשינגל, סופר סת"ם ועורך טופסי 'תיקון סופרים' על פי ה'כתר', בני ברק; ר' דויד יצחקי- כולל 'חזון איש', מומחה מסורה, בני ברק; ר' אליהו לוי- עורך העלונים השבועיים לפרשת השבוע ותהילים 'היבטים לשוניים' ירושלים; בני, ר' אביגדור לוינגר, איש מכון 'התורה והארץ' באשקלון (לפנים: בגוש קטיף), ניצן; ר' יעקב לויפר, ירושלים; ר' מאיר מאזוז, ראש ישיבת 'כיסא רחמים' (הספרדית) בבני ברק; פרופ' ר' יוסף עופר, אוניברסיטת בר-אילן, חבר האקדמיה ללשון העברית; ר' אוריאל פרנק, מחנך ומנהל אתרי דקדוק ולשון במרשתת, ירושלים; נכדי ר' משה שורץ, אברך, פתח תקווה; ר' אליהו שגור, סופר סת"ם ומנהל אתר מרשתת לענייני ספרות: <http://www.saad.org.il/elihu/index.html>, קיבוץ סעד ועוד אישים.

- בתוך הטקסט מסומנים בצבע **אדום** ובאות **עבה** כל אותיות התיבות וסימני הפרשיות בהם ה'כתר' למגילות ה'מצויות'.
- [ ] = **הוספה (באדום)** = נמצאת ב'כתר' וחסרה ב'מצויות'; ( ) = **גריעה (באדום)** = חסרה ב'כתר' ונמצאת ב'מצויות'.
- לפי ה'כתר' יש בספר 'אסתר' 6 **פרשיות פתוחות פ** (ב'מצויות': 0) ו-16 **פרשיות סתומות ס** (ב'מצויות': 17, ע"פ 'קסת הסופר', כפי שנרשמו בתנ"ך ברויאר, מהדורת 'מוסד הרב קוק').
- בהדפסה להלן, מסומנות הפרשיות, הן ע"י האותיות **פ, ס**, והן ע"י **רווחים**, במתכונתם של אלה שבספרי התורה ובמגילות הכשרות:
  - **הפתוחות פ** (= רווח לפני הפרשה, המשתרע עד סוף השורה)
  - **והסתומות ס** (= רווח לפני הפרשה, שלא משתרע עד סוף השורה).
- לפי **המסורה** יש בספר 'אסתר' 13 היקרויות של **כתיב** (=בגזון **עמום**), ואחריו **קרי** (= **בכחול**).
- **אותיות קטנות וגדולות הנהוגות** במגילה לא נרשמו כאן, כי ב'כתר' אין **אותיות קטנות וגדולות**, על אף שהן חלק מהמסורה, על פי רשימות המיוחדות לכך. הסופרים בזמננו נוהגים לכתוב אותן, גם במגילות הנכתבות על פי ה'כתר', בצורה זוהי כפי שהן נכתבות במגילות ה'מצויות', על פי 'קסת הסופר' (ר"י טשינגל).

א [א] ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המלך מהדו ועד-כוש שבע ועשרים ומאה מדינה: [ב] בימים ההם כשבת המלך אחשורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה: [ג] בשנת שלוש למלכו עשה משתה לכל-שריו ועבדיו חילו פרס ומדי הפרתמים ושרי המדינות לפניו: [ד] בהראתו את-עשר מלכותו ואת-יקר תפארת גדולתו ימים רבים שמונים ומאת יום: [ה] ובמלואתו הימים האלה עשה המלך לכל-העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד-קטן משתה שבעת ימים בחצר גנת ביתו המלך: [ו] חורו פרס ותכלת אחוז בחבלי-כוז וארגמן על-גילי כסף ועמודי שש מטות וזהב וכסף על רצפת בהט-ושש ודך וסחרת: [ז] והשקות בכלי זהב וכלים מפלים שונים ויין מלכות רב כד המלך: [ח] והשתיה כדת אין אגס פי-כזן יסד המלך על כל-רב ביתו לעשות כרצון איש-ואיש: (ט) [ט] גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות אשר למלך אחשורוש: [י] [י] ביום השביעי כטוב לב-המלך ביין אמר למהומן בזאת חרבוניא בגתא ואבגתא ותר וכרס שבעת הסריסים המשרתים את-פני המלך אחשורוש: [יא] להביא את-ושתי המלכה לפני המלך בכתר מלכות להראות העמים והשרים את-פניה כי-טובת מראה היא: [יב] ותמאן המלכה ושתי לבוא בדבר המלך אשר ביד הסריסים ויקצף המלך מאד וחמתו בערה בו: (ס) [יג] ויאמר המלך לחכמים ידעי העתים כי-כן דבר המלך לפני כל-ידעי דת ודין: [יד] והקרב אליו פרשנא שתל אדמתא תרשיש מרס סנא ממוכן שבעת שריו פרס ומדי ראי פני המלך הישבים ראשנה במלכות: [טו] כדת מה-לעשות במלכה ושתי עלו אשר לא-עשתה את-מאמר המלך אחשורוש ביד הסריסים: (ס) [יז]

[טז] ויאמר מומכן ממוכן לפני המלך והשרים לא על-המלך לבדו עותה ושתי המלכה כי על-כל-השרים ועל-כל-העמים אשר בכל-מדינות המלך אחשורוש: [יז] כי-יצא דבר-המלכה על-כל-הנשים להבנות בעליהן בעניניהן באמרם המלך אחשורוש אמר להביא את-ושתי המלכה לפניו ולא-באה: [יח] והיום הזה תאמרנה שרות פרס ומדי אשר שמעו את-דבר המלכה לכל שרי המלך וכדי בזיון וקצף: [יט] אם-על-המלך טוב יצא דבר-מלכות מלפניו ויכתב בדתי פרס ומדי ולא יעבור אשר לא-תבוא ושתי לפני המלך אחשורוש ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה: [כ] ונשמע פתגם המלך אשר-יעשה בכל-מלכותו כי רבה היא וכל-הנשים יתנו יקר לבעליהן למגדול ועד-קטן: [כא] וייטב הדבר בעיני המלך והשרים ויעש המלך בדבר ממוכן: [כב] וישלח ספרים אל-כל-מדינות המלך אל-מדינה ומדינה ככתבה ואל-עם ועם כלשונו להיות כל-איש שרר בביתו ומדבר כלשון עמו: (ס) [כג]

ב [א] אחל הדברים האלה כשד חמת המלך אחשורוש זכר את-ושתי ואת אשר-עשתה ואת אשר-נגזר עליה: [ב] ויאמרו נערי-המלך משרתיו יבקשו למלך נערות בתולות טובות מראה: [ג] ויפקד המלך פקידים בכל-מדינות מלכותו ויקבצו את-כל-נערה-בתולה טובת מראה אל-שושן הבירה אל-בית הנשים אל-יד הגא סריס המלך שמר הנשים ונתון תמרקהו: [ד] והנערה אשר תיטב בעיני המלך תמלך תחת ושתי וייטב הדבר בעיני המלך ויעש כן: (ס) [ה]

[ה] איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן-שמעי בן-קיש איש ימיני: [ו] אשר הגלה מירושלים עם-הגולה אשר הגלתה עם יכניה מלך-יהודה אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל: [ז] ויהי אמון את-הדסה היא אסתר בת-דוד כי אין לה אב ואם והנערה יפת-תואר וטובת מראה ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת: [ח] ויהי בהשמע דבר-המלך ודלו ובהקבץ נערות רבות אל-שושן הבירה אל-יד הגי ותלקח אסתר אל-בית המלך אל-יד הגי שמר הנשים: [ט] ותיטב הנערה בעיניו ותשא חסד לפניו ויבהל את-תמרקהו ואת-מנותה לתת לה ואת שבע הנערות הראיות לתת-לה מבית המלך וישנה ואת-נערותיה לטוב בית הנשים: [י] לא-הגידה אסתר את-עמה ואת-מולדתה כי מרדכי צוה עליה אשר לא-תגיד: (ס) [יא] ובכל-יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית-הנשים לדעת את-שלום אסתר ומה-יעשה בה: [יב] ובהגיע תר נערה ונערה לבוא אל-המלך אחשורוש מקץ להיות לה כדת הנשים שנים עשר חדש כי בן ימלאו ימי מרקהו ששה חדשים בשמן המר וששה חדשים בבשמים ובתמרקהו הנשים: [יג] ובה הנערה באה אל-המלך את כל-אשר תאמר ינתן לה לבוא עמה מבית הנשים עד-בית המלך: [יד] בערב היא באה ובבקר היא שבה אל-בית הנשים שני אל-יד שעשגו סריס המלך שמר הפלגשים לא-תבוא עוד אל-המלך כי אם-חפץ בה המלך ונקראה בשם: [טו] ובהגיע תר-אסתר בת-אביחיל דד מרדכי אשר לקח-לו לבת לבוא אל-המלך לא בקשה דבר כי אם את-אשר יאמר הגי סריס-המלך שמר הנשים ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל-ראיה: [טז] ותלקח אסתר אל-המלך אחשורוש אל-בית מלכותו בחדש העשירי הוא-חדש טבת בשנת-שבע למלכותו: [יז] ויאלה המלך את-אסתר מכל-הנשים ותשא-חן וחסד לפניו מכל-הבתולות

וַיֵּשֶׁם בְּתֵר-מַלְכוּת בְּרָאשָׁה וַיְמַלִּכָהּ תַּחַת וְשֵׁתִי: [יח] וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֶּה גָדוֹל לְכָל-שָׂרָיו וְעַבְדָּיו אֶת מִשְׁתֶּה אֶסְתֵּר וַהֲנִיחָהּ לְמַדְיָנוֹת עֲשֵׂה וַיִּתֵּן מִשְׁאֵת בְּיַד הַמֶּלֶךְ: [יט] וּבַהֲקִבֵּץ בְּתוֹלוֹת שְׁנֵית וּמַרְדֳּכִי יָשָׁב בְּשַׁעַר-הַמֶּלֶךְ: [כ] אֵין אֶסְתֵּר מִגִּדַּת מוֹלֶדֶתָּהּ וְאֶת-עַמָּה כַּאֲשֶׁר צִוָּה עָלֶיהָ מַרְדֳּכִי וְאֶת-מֵאֲמֵר מַרְדֳּכִי אֶסְתֵּר עָשָׂה כַּאֲשֶׁר הִיָּתָה בְּאִמְנָה אֵתוֹ: ס [כא] בַּיָּמִים הָאֵלֶּם וּמַרְדֳּכִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר-הַמֶּלֶךְ קִצֵּץ בְּגָתוֹ וַתֵּרֶשׁ שְׁנֵי-סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי הַסֵּף וַיִּבְקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ: [כב] וַיִּזְדַּע הַדָּבָר לְמַרְדֳּכִי וַיִּגַּד לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מַרְדֳּכִי: [כג] וַיִּבְקֶשׁ הַדָּבָר וַיִּמְצָא וַיִּתְּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל-עֵץ וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: (ס) [פ]

ג [א] אַחֲרָיו הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גָּדַל הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ אֶת-הֶמֶן בֶּן-הַמֶּדְתָּא הָאֲגָנִי וַיִּנְשָׂאָהּ וַיֵּשֶׁם אֶת-כִּסְאוֹ מֵעַל כָּל-הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אֵתוֹ: [ב] וְכָל-עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כְּרָעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לִהְיוֹן כִּי-בֶן צוּה-לֹו הַמֶּלֶךְ וּמַרְדֳּכִי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה: [ג] וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ לְמַרְדֳּכִי מִדּוֹעַ אֵתָּה עוֹבֵר אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ: [ד] וַיְהִי בְּאַמְרֵם כְּאַמְרֵם אֵלָיו יוֹם וַיֹּסֶם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם וַיִּצְדֹּק לְהֶמֶן לְרֹאוֹת הַיַּעֲמֹד דְּבָרֵי מַרְדֳּכִי כִי-הִגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר-הוּא יְהוּדִי: [ה] וַיֵּרָא הֶמֶן כִּי-אֵין מַרְדֳּכִי כְרַע וּמִשְׁתַּחֲוֶה לֹו וַיִּמְלֵא הֶמֶן חֲמָה: [ו] וַיָּבֹא בַּעֲנִיּוֹ לְשַׁלַּח יָד בְּמַרְדֳּכִי לְבַדּוֹ כִּי-הִגִּידוּ לֹו אֶת-עֵם מַרְדֳּכִי וַיִּבְקֶשׁ הֶמֶן לְהַשְׁמִיד אֶת-כָּל-הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-מַלְכוּת אַחֲשֵׁרוֹשׁ עִם מַרְדֳּכִי: [ז] בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא-חֲדָשׁ נִסָּן בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה לַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ הַפִּיל פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל לִפְנֵי הֶמֶן מִיּוֹם לַיּוֹם וּמַחֲדָשׁ לְחֲדָשׁ שְׁנַיִם-עֶשְׂרֵה הוּא-חֲדָשׁ אֲדָר: ס [ח] וַיֹּאמֶר הֶמֶן לַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ יֵשֶׁנּוּ עִם-אֶחָד מִפָּאָר וּמִפָּאָר בֵּין הָעַמִּים בְּכָל מַדְיָנוֹת מַלְכוּתָךְ וְדַתִּיהֶם שְׁנוֹת מִכָּל-עַם וְאֶת-דַּתִּי הַמֶּלֶךְ אֵינִם עוֹשִׂים וְלִמֶּלֶךְ אֵין-שׁוֹה לְהִנָּחִים: [ט] אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתֹּב לְאַבְדָם וְעֲשֻׁרֹת אֲלֵפִים כֶּסֶף אֲשָׁקוֹל עַל-יְדֵי עַשִׂי הַמֶּלְאכָה לְהִבְיֵא אֶל-גִּנֵּי הַמֶּלֶךְ: [י] וַיִּסֶּר הַמֶּלֶךְ אֶת-טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהֶמֶן בֶּן-הַמֶּדְתָּא הָאֲגָנִי צָרֵר הַיְּהוּדִים: [יא] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמֶן הֲכִסֶּף נָתַן לָךְ וְהָעָם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ: [יב] וַיִּקְרָא סִפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשִׁלּוּשָׁה עֶשְׂרִי יוֹם בּוֹ יִכְתֹּב כָּל-אֲשֶׁר-צִוָּה הֶמֶן אֶל אַחֲשֵׁרֶפְנִי-הַמֶּלֶךְ וְאֶל-הַפָּחֹות אֲשֶׁר עַל-מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל-שָׂרֵי עַם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם כְּלִשׁוֹנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ: [יג] וַנְשַׁלּוּחַ סִפְרִים בְּיַד הָרָצִים אֶל-כָּל-מַדְיָנוֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לְהָרַג וּלְאַבֵּד אֶת-כָּל-הַיְּהוּדִים מִזֶּעֶר וְעַד-זָקֵן טַף וְנָשִׁים בָּיִם אֶחָד בְּשִׁלּוּשָׁה עֶשְׂרִי לְחֲדָשׁ שְׁנַיִם-עֶשְׂרֵה הוּא-חֲדָשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם לְבוֹז: [יד] פִּתְשֵׁן הַכְּתָב לְהִנָּחֵן דָּת בְּכָל-מְדִינָה וּמְדִינָה גְלוּי לְכָל-הָעַמִּים לְהִיּוֹת עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה: [טו] הָרָצִים יֵצְאוּ דְחוּפִים בְּדָבָר הַמֶּלֶךְ וְהָדָת נִתְּנָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּיָּרָה וְהַמֶּלֶךְ וְהֶמֶן יֵשְׁבוּ לִשְׁתוֹת וְהָעִיר שׁוֹשֵׁן נְבוֹכַדְנֶסֶר: ס ד [א] וּמַרְדֳּכִי יָדַע אֶת-כָּל-אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיִּקְרַע מַרְדֳּכִי אֶת-בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׁ שָׂק וַאֲפֶר וַיֵּצֵא בַּתּוֹךְ הָעִיר וַיִּזְעַק וַיַּעֲקֶה גְדוּלָה וַיִּמְרָה: [ב] וַיָּבֹאוּ עַד לִפְנֵי שַׁעַר-הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לְבוֹא אֶל-שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּלִבּוֹשׁ שָׂק: [ג] וּבְכָל-מְדִינָה וּמְדִינָה מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר-הַמֶּלֶךְ וַתְּתוֹלְדוּ וַתְּתוֹלְדוּ מִזֵּעַ אֲבָל גְּדוּלָּה לַיְּהוּדִים וְצוֹם וּבְכִי וּמִסְפָּד שָׂק וְאִפְרִי יֵצַע לְרַבִּים: [ד] וְתוֹבֵאוּנָה וְתוֹבֵאוּנָה נִעְרֹות אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ וַיִּצְדֻק לָהּ וַתַּחֲתַלְחַל הַמַּלְכָּה מֵאֵד וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת-מַרְדֳּכִי וּלְהִסִּיר שָׂקוֹ מֵעָלָיו וְלֹא קָבַל: [ה] וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לְהַתֵּד מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הָעֵמִיד לִפְנֶיהָ וַתִּצְוָהּ עַל-מַרְדֳּכִי לִדְעַת מַה-זֶּה וְעַל-מַה-זֶּה: [ו] וַיֵּצֵא הַתֵּד אֶל-מַרְדֳּכִי אֶל-רְחוֹב הָעִיר אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר-הַמֶּלֶךְ: [ז] וַיִּגַּד-לֹו מַרְדֳּכִי אֶת כָּל-אֲשֶׁר קָרָהּ וְאֵת פֶּרֶשֶׁת הַכִּסֵּף אֲשֶׁר אָמַר הֶמֶן לְשָׁקוֹל עַל-גִּנֵּי הַמֶּלֶךְ בַּיְּהוּדִים בַּיְּהוּדִים לְאַבְדָם: [ח] וְאֶת-פִּתְשֵׁן כְּתָב-הָדָת אֲשֶׁר-נָתַן בְּשׁוֹשֵׁן לְהַשְׁמִידָם נָתַן לֹו לְהִרְאוֹת אֶת-אֶסְתֵּר וּלְהִגִּיד לָהּ וּלְצִוּוֹת עָלֶיהָ לְבוֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ לְהַתְחַנֵּן-לֹו וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל-עַמָּה: [ט] וַיָּבֹאוּ הַתֵּד וַיִּגַּד לְאַסְתֵּר אֶת דְּבָרֵי מַרְדֳּכִי: [י] וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְהַתֵּד וַתִּצְוָהּ אֶל-מַרְדֳּכִי: [יא] כָּל-עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם-מְדִינָוֹת הַמֶּלֶךְ יָדְעִים אֲשֶׁר כָּל-אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יָבֹוא-אֶל-הַמֶּלֶךְ אֶל-הַחֲצֵר הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לֹא-יִקְרָא אַחַת דָּתוֹ לְהַמִּית לְבַד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט-לֹו הַמֶּלֶךְ אֶת-שַׂרְבִּיט הַזֶּהב וְיָתִיב וְאֵין לֹא נִקְרָאֵתִי לְבוֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ זֶה שְׁלֹוֹשִׁים יוֹם: [יב] וַיִּצְדֻק לְמַרְדֳּכִי אֶת דְּבָרֵי אֶסְתֵּר: [פ]

[יג] וַיֹּאמֶר מַרְדֳּכִי לְהָשִׁיב אֶל-אֶסְתֵּר אֶל-תְּדֹמִי בְּנִפְשׁוֹ לְהַמְלִיט בֵּית-הַמֶּלֶךְ מִכָּל-הַיְּהוּדִים: [יד] כִּי אִם-הִחֲרַשׁ תַּחֲרִישׁ בְּעַת הַזֹּאת רֹוח וְהַצִּלָּה יַעֲמֹד לַיְּהוּדִים מִמְּקוֹם אַחֵר וְאֵת וּבֵית-אֶבְיָד תֹּאבְדוּ וְכִי יוֹדַע אִם-לָעַת כְּזֹאת הִגַּעַת לְמַלְכוּת: [טו] וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְהָשִׁיב אֶל-מַרְדֳּכִי: [טז] לֹו כְּנוֹס אֶת-כָּל-הַיְּהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשֵׁן וְצוּמוֹ עָלֵי וְאֶל-תֹּאכְלוּ וְאֶל-תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לִילָה וַיּוֹם גַּם-אֲנִי וְנַעֲרָתִי אֲצוּם כֵּן וּבְכֵן אָבֹוא אֶל-הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא-כֹדֶת וְכֹאֲשֶׁר אֲבִדְתִּי אֲבִדְתִּי: [יז] וַיַּעֲבֵר מַרְדֳּכִי וַיַּעַשׂ כָּל אֲשֶׁר-צִוָּתָהּ עָלָיו אֶסְתֵּר: [יח] ה [א] וַיְהִי בָיִם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וַתַּעֲמֵד בַּחֲצֵר בֵּית-הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית הַמַּלְכוּת נֹכַח פֶּתַח הַבַּיִת: [ב] וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת-אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עֹמֶדֶת בַּחֲצֵר נִשְׂאָה חֹן בַּעֲנִיּוֹ וַיּוֹשִׁט הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר אֶת-שַׂרְבִּיט הַזֶּהב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר וַתִּגַּע בְּרֹאשׁ הַשַּׂרְבִּיט: [ג] וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה-לָּךְ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּמַה-בְּקִשְׁתֶּךָ עַד-חֲצִי הַמַּלְכוּת וַיִּנָּחֵן לָךְ: [ד] וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב יָבֹוא הַמֶּלֶךְ וְהֶמֶן הַיּוֹם אֶל-הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי לוֹ: [ה] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִהֵרָ אֶת-הֶמֶן לַעֲשׂוֹת אֶת-דְּבָרֵי אֶסְתֵּר וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהֶמֶן אֶל-הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר-עָשָׂתָה אֶסְתֵּר: [ו] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר בְּמִשְׁתֶּה הַזֶּה מַה-שְּׂאֵלְתֶךָ וַיִּנָּחֵן לָךְ וּמַה-בְּקִשְׁתֶּךָ עַד-חֲצִי הַמַּלְכוּת וַתַּעַשׂ: [ז] וַתַּעַן אֶסְתֵּר וַתֹּאמֶר שְׂאֵלְתִי וּבְקִשְׁתִּי: [ח] אִם-מִצָּאֵתִי חֹן בַּעֲנִיּוֹ הַמֶּלֶךְ וְאִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב לָתֵת אֶת-שְׂאֵלְתִי וְלַעֲשׂוֹת אֶת-בְּקִשְׁתִּי יָבֹוא הַמֶּלֶךְ וְהֶמֶן אֶל-הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר אֲעֲשֶׂה לָהֶם וּמִחָר אֲעֲשֶׂה כְּדָבָר הַמֶּלֶךְ: [ט] וַיֵּצֵא הֶמֶן בָּיִם הַזֶּה וְהוּא שָׁמַח וְטוֹב לֵב וּכְרָאוֹת הֶמֶן אֶת-מַרְדֳּכִי בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְלֹא-קָם וְלֹא-זָע מִמֶּנּוּ וַיִּמְלֵא הֶמֶן עַל-מַרְדֳּכִי חֲמָה: [י] וַתִּתְאַפֵּק הֶמֶן וַיָּבֹוא אֶל-בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח וַיָּבֵא אֶת-אֶהֱבָיו וְאֶת-זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ: [יא] וַיִּסְפֹּר לָהֶם הֶמֶן אֶת-כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְרַב גִּבּוֹ וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ וְאֵת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל-הַשָּׂרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ: [יב] וַיֹּאמֶר הֶמֶן אֵף לֹא-הִבִּיאָהּ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עִם-הַמֶּלֶךְ אֶל-הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר-עָשָׂתָה כִּי אִם-אוֹתִי וְגַם-לְמַחֲרִי אֲנִי קְרוֹוא לָהּ עִם-הַמֶּלֶךְ: [יג] וְכָל-זֶה אֵינֶנּוּ שׁוֹה לִי בְּכָל-עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה אֶת-מַרְדֳּכִי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ: [יד] וַתֹּאמֶר לֹו זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ וְכָל-אֶהֱבָיו יַעֲשׂוּ-עִנְיָן גָּבִה חֲמִשִּׁים אֲמָה וּבִבְקָרוֹ אֲמַר לַמֶּלֶךְ וַיִּתְּלוּ אֶת-מַרְדֳּכִי עָלָיו וְגַם-עַם-הַמֶּלֶךְ אֶל-הַמִּשְׁתֶּה שָׁמַח וַיִּיטֵב הַדָּבָר לִפְנֵי הֶמֶן וַיַּעַשׂ הַעֵץ: ס ו [א] בַּלִּילָה הַהוּא נִגְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְהִבְיֵא אֶת-סֵפֶר הַזְכָּרֹנוֹת דְּבָרֵי הַיָּמִים וַיְהִי נִקְרָאִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: [ב] וַיִּמְצָא כְּתוֹב אֲשֶׁר הִגִּיד מַרְדֳּכִי עַל-בְּגִתָּא וַתֵּרֶשׁ שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי הַסֵּף אֲשֶׁר בְּקִשּׁוֹ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ: [ג] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה-נַּעֲשֶׂה יָקָר וּגְדוּלָה לְמַרְדֳּכִי עַל-זֶה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁרָתָיו לֹא-נַעֲשֶׂה עִמּוֹ דְּבָר: [ד] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִי בַחֲצֵר וְהֶמֶן בֹּא לְחַצֵּר בֵּית-הַמֶּלֶךְ הַחִיצוֹנָה לְאֹמֶר לַמֶּלֶךְ לְתוֹלוֹת אֶת-מַרְדֳּכִי עַל-הָעֵץ אֲשֶׁר-הָכִין לוֹ: [ה] וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הִנֵּה הֶמֶן עֹמֵד בַּחֲצֵר וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יָבֹוא: [ו] וַיָּבֹאוּ הֶמֶן וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַמֶּלֶךְ מַה-לַּעֲשׂוֹת בְּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וַיֹּאמֶר הֶמֶן בְּלִבּוֹ לֵמִי יַחְפֹּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יָקָר וַיִּתֵּר מִמֶּנּוּ: [ז] וַיֹּאמֶר הֶמֶן אֶל-הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: [ח] וַיָּבִיאוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבָשׁ-בּוֹ הַמֶּלֶךְ וְסוֹס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן בְּתֵר מַלְכוּת בְּרָאשׁוֹ: [ט] וַנָּתוֹן הַלְבוּשׁ וְהַסּוֹס עַל-יַד-אִישׁ מִשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ הַפְּרָתִים וְהַלְבֵּן וַיִּשְׁוּ אֶת-הָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וְהַרְפִּיבֵהוּ עַל-הַסּוֹס בְּרָחוֹב הָעִיר וַקְרָאוּ לִפְנֵיו בְּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: [י] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמֶן מִהֵרָ קַח אֶת-הַלְבוּשׁ וְאֶת-הַסּוֹס כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַעֲשֵׂה-כֵן לְמַרְדֳּכִי הַיְּהוּדִי הַיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ אֶל-תִּפֹּל דְּבָר מִכָּל אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: [יא] וַיִּקַּח הֶמֶן אֶת-הַלְבוּשׁ וְאֶת-הַסּוֹס וַיִּלְבַּשׁ אֶת-מַרְדֳּכִי וַיַּרְכִּיבֵהוּ בְּרָחוֹב הָעִיר וַיִּקְרָא לִפְנֵיו בְּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: [יב] וַיִּשָּׁב מַרְדֳּכִי אֶל-שַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְהֶמֶן נִדְחָף אֶל-בֵּיתוֹ אֲבָל וְחָפוּי רֹאשׁ: [יג] וַיִּסְפֹּר הֶמֶן לְזֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ וּלְכָל-אֶהֱבָיו אֶת כָּל-אֲשֶׁר קָרָהּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו וְזֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ אִם מִזֶּרַע הַיְּהוּדִים מַרְדֳּכִי אֲשֶׁר הַחֲלוּת לְנַפְל לִפְנֵיו לֹא-תוֹכֵל לוֹ כִּי-נִפְּלוּ תִפּוֹל לִפְנָיו: [יד] עוֹדָם מְדַבְּרִים עִמּוֹ וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ

ח ביום ההוא נתן המלך אחשורוש לאסתר המלכה את-בית המן צרר היהודים והמרדכי בא לפני המלך כִּי-הגידה אסתר מה הוא-לה: [ב] ויסר המלך את-טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי ותתן אסתר על-בית המן: ס [ג] ותסוף אסתר ותדבר לפני המלך ותפל לפני רגליו ותבקד ותתחנן-לו להעביר את-רעת המן האגגי ואת מחשבתו אשר חשב על-היהודים: [ד] ויושט המלך לאסתר את שרבת הזהב ותקם אסתר ותעמד לפני המלך: [ה] ותאמר אם-על-המלך טוב ואם-מצאתי חן לפניו וכשר הדבר לפני המלך וטובה אני בעיניו יכתב להשיב את-הספרים מחשבת המן בן-המדתא האגגי אשר כתב לאבד את-היהודים אשר בכל-מדינות המלך: [ו] כִּי איככה אוכל וראיתי ברעה אשר-ימצא את-עמי ואיככה אוכל וראיתי באבדן מולדתי: ס [ז] ומרדכי היהודי הגה בית-המן נתתי לאסתר ואתו תלו על-העץ על אשר-שלח ידו ביהודיים ביהודים: [ח] ואתם כתבו על-היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך וחתמו בטבעת המלך כִּי-כתב אשר-נכתב בשם-המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב: [ט] ויקראו ספרי-המלך בעת-ההיא בחדש השלישי הוא-חדש סיון בשלושה ועשרים בו ויכתב ככל-אשר-צוה מרדכי אל-היהודים ואל האחדשדרפנים והפחות ושרי המדינות אשר מהדו ועד-כוש שבע ועשרים ומאה מדינה מדינה ומדינה ככתבה ועם ועם כלשנו ואל-היהודים ככתבם וכלשונם: [י] ויכתב בשם המלך אחשורוש ונחתום בטבעת המלך וישלח ספרים ביד הרצים בסוסים רכבי הרקש האחשדרפנים בני הרמכים: [יא] אשר נתן המלך ליהודים אשר בכל-עיר-ועיר להקהל ולעמד על-נפשם להשמיד [וְלִהְיוּ] ולאבד את-כל-חיל עם ומדינה הצרים אתם טף ונשים ושללם לבו: [יב] ביום אחד בכל-מדינות המלך אחשורוש בשלושה עשר לחדש שנים-עשר הוא-חדש אדר: [יג] פתשגן הכתב להנתן דת בכל-מדינה ומדינה גלוי לכל-העמים ולהיות היהודים עתודים עתידים ליום הזה להנקם מאיביהם: [יד] הרצים רכבי הרקש האחשדרפנים יצאו מבהלים ודחופים בדבר המלך והדת נתנה בשושן הבירה: ס [טו] ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוצ וארגמן והעיר שושן צהלה ושמחה: [טז] ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר: [יז] ובכל-מדינה ומדינה ובכל-עיר ועיר מקום אשר דבר-המלך ודתו מגיע שמחה וששון ליהודים משתה ויום טוב ורבים מעמי הארץ מתייהדים כִּי-נפל פחד-היהודים עליהם: ט [א] ובשנים עשר חדרש הוא-חדש אדר בשלושה עשר יום בו אשר הגיע דבר-המלך ודתו להעשות ביום אשר שברו איבי היהודים לשלוט בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשנאייהם: [ב] נקהלו היהודים בעריהם בכל-מדינות המלך אחשורוש לשלח יד במבקשי רעתם ואיש לא-עמד [ב] ונפלו פחדם על-כל-העמים: [ג] וכל-שרי המדינות והאחשדרפנים והפחות ועשי המלאכה אשר למלך מנשאים את-היהודים כִּי-נפל פחד-מרדכי עליהם: [ד] כִּי-גדול מרדכי בבית המלך ושמעו הולך בכל-המדינות כִּי-האיש מרדכי הולך וגדול: [ה] ויבו היהודים בכל-איביהם מכת-חרב והרג ואבדן ויעשו בשנאייהם כרצונם: [ו] ובשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש: [ז] ואת פרשנדתא ואת דלפון ואת אספתא: [ח] ואת פורתא ואת אדליא ואת ארדתא: [ט] ואת פרמשתא ואת אריסי ואת ארסי: [י] ואת ויחא: [יא] עשרת בני המן בן-המדתא צרר היהודים הרגו ובבזה לא שלחו את-ידם: [יא] ביום ההוא בא מספר ההרוגים בשושן הבירה לפני המלך: [יב] ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש ואת עשרת בני-המן בשאר מדינות המלך מה עשו ומה-שאלתו ונתן לך ומה-בקשתך עוד ותעש: [יג] ותאמר אסתר אם-על-המלך טוב נתן גם-מחר ליהודים אשר בשושן לעשות כדת היום ואת עשרת בני-המן יתלו על-העץ: [יד] ויאמר המלך להעשות כן ותנתן דת בשושן ואת עשרת בני-המן תלו: [טו] ויקהלו היהודים אשר-בשושן גם ביום ארבעה עשר לחדש אדר ויהרגו בשושן שלש מאות איש ובבזה לא שלחו את-ידם: [טז] ושאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו ועמד על-נפשם ונזח מאיביהם והרגו בשנאייהם חמשה ושבעים אלף ובבזה לא שלחו את-ידם: [יז] ביום-שלושה עשר לחדש אדר ונזח בארבעה עשר בו ועשה אתו יום משתה ושמחה: [יח] והיהודים והיהודים אשר-בשושן נקהלו בשלושה עשר בו ובארבעה עשר בו ונזח בחמשה עשר בו ועשה אתו יום משתה ושמחה: [יט] על-כֵּן היהודים הפְּרָוִים הפְּרָוִים הישבים בערי הפרוזות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה ויום טוב ומשלח מנות איש לרעהו: [כ] ויכתב מרדכי את-הדברים האלה וישלח ספרים אל-כל-היהודים אשר בכל-מדינות המלך אחשורוש הקרובים והרחוקים: [כא] לקים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום-חמשה עשר בו בכל-שנה ושנה: [כב] כימים אשר-נזח בהם היהודים מאיביהם והחדש אשר נהפך להם מגון לשמחה ומאכל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלח מנות איש לרעהו ומתנות לאבינים: [כג] וקבל היהודים את אשר-החלו לעשות ואת אשר-כתב מרדכי אליהם: [כד] כִּי המן בן-המדתא האגגי צרר כל-היהודים חשב על-היהודים לאבדם והפל פור הוא הגדול להם ולאבדם: [כה] ובבאה לפני המלך אמר עם-הספר ישוב מחשבתו הרעה אשר-חשב על-היהודים על-ראשו ותלו אתו ואת-בניו על-העץ: [כו] על-כֵּן קראו לימים האלה פורים על-שם הפור על-כֵּן על-כל-דברי האגרת הזאת ומה-ראו על-כֵּן ומה הגיע אליהם: [כז] קימו וקבל וקבלו היהודים עליהם ועל-זרעם ועל-כל-הנולדים עליהם ולא יעבור להיות עשים את שני הימים האלה ככתבם ובכוננם בכל-שנה ושנה: [כח] והימים האלה נזכרים ונעשים בכל-דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא-יסוף מזרעם: ס [כט] ותכתב אסתר המלכה בת-אביחיל ומרדכי היהודי את-כל-תקף לקים את אגרת הפרים הזאת השנית: [ל] וישלח ספרים אל-כל-היהודים אל-שבע ועשרים ומאה מדינה מלכות אחשורוש דברי שלום ואמת: [לא] לְקַיָּם את-ימי הפרים האלה בזמניהם כאשר קים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קימו על-נפשם ועל-זרעם דברי הצומות וזעקתם: [לב] ומאמר אסתר קים דברי הפרים האלה ונכתב בספר: ס [א] וישם המלך אחשורוש ואחשורוש וימס על-הארץ ואי היס: [ב] וכל-מעשה תקפו וגבורתו ופרשת גדלת מרדכי אשר גדלו המלך הלוא-הם כתובים על-ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס: [ג] כִּי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרב אחיו דרש טוב לעמו ודבר שלום לכל-זרעו: